

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

16 De restitutione, quæ est actus iustitiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

Vtrum uirtutes morales sint connexę.

17. q. 73. a. 7.
6. & 12. q. 85.
ar. 10. c. 22.
q. 146. a. 4. o.
ma. 10. q. 4. ar.
5. ad 4.

AD PRIMVM quæsitum est, vtrum uirtutes morales sint connexę. Et uidetur q̄ non, quia acquiruntur ex actibus, qui sunt diuisi & distincti. ergo potest acquiri una uirtus sine alia.

¶ 2 Præ. Aug. dicit. Nihil contra diuinam essentiam dicit, qui dicit quod qui habet unam, non habet omnes.

¶ 3 Præ. Virtutes habentur ex consuetudine, quę requirit tempus.

RESPON. Dicendum secundum omnes sanctos q̄ sic: sed loquendo de uirtutibus in communi duplex ratio assignat a diuersis, s̄m quod diuersimode locuti sunt de uirtutibus. Virtutes enim cardinales dupliciter accipiuntur ab aliquibus. Quidam. n. dicunt uirtutes esse quosdã modos generales qui requiruntur in omni uirtute, puta, quod fortitudo est quęcumque firmitas animi in quibuscumque rebus, temperantia est moderantia animi in omnibus rebus, & sic de aliis. Et secundum istos necesse est quod uirtutes sint connexę, quia isti modi generales requiruntur in omni uirtute, & si aliquod horum defuerit, non est uirtus aliqua; quia si temperantia rectitudinem non habeat quę est iustitia, uel non habeat animi firmitatem quę est fortitudo, & sic de aliis, non est uirtus, & hunc modum Aug. ponit 3. de tri. & magis in 3. sent. Alii autem accipiunt distinctionem harum uirtutum secundum determinatas materias, sicut Arist. & peripatetici: unde prudentia secundum philosophum non est recta rō in omnibus, sed solum in agibilibus. Similiter iustitia nō dicit rectitudinem animi circa inquisitionem & actiones humanas, quę sunt ad alterũ. Fortitudo etiam dicit firmitatem animi nō circa omnia, sed circa ea in quibus est difficillimum animũ fortē habere. s̄ circa pericula quę sunt in bellis. Temperantia uero est circa ea in quibus difficillimũ est animum moderare. s̄ circa delectationes gustus, & tactus, quę sunt maxime delectationes, nō in quibuscũque aliis cōcupiscētis, sicut scientię, uel pecunię: & sic etiam loquēdo de uirtutibus, uirtutes morales sunt cōnexę, cuius connexionis ratio accipitur s̄m Phil. ex parte prudentię, quia nulla uirtus potest haberi sine prudentia, & impossibile est habere prudentiam sine uirtutibus moralibus, cuius ratio est, quia prudentia nihil aliud est quam recta ratio agibilium. Impossibile est autem rectam rōnem habere circa aliquod, nisi ex recta rōne circa principia: principia autē agibilium sūt fines uirtutum, & circa fines uirtutum nullus bene se habet nisi per habitum illius uirtutis, & sic necesse est quod prudentia habeat secum alias uirtutes morales. Similiter alie non possunt haberi sine prudentia. Potest enim aliquis habere inclinationem naturalem ad actus alicuius uirtutis sine prudentia: & quāto habet maiorem inclinationem sine habitu uirtutis, tāto peius est, & plus impingere potest sine prudentia, sicut patet de illo qui habet fortitudinem naturalem sine discretionē, & prudentia. & ideo dicit Greg. Ceterę uirtutes nisi ea quę agunt, prudenter agant &c. Est & alia ratio connexionis in uirtutibus, gratuita propter charitatem, in qua connectuntur, quia qui habet charitatē, habet omnes uirtutes gratuitas, & similiter qui habet unam, habet charitatem.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod actus nō sūt

F diuisi secundum uirtutes, quia non potest esse actus temperantię sine actu fortitudinis, nec fortitudinis nisi cum actu temperantię &c.

AD II. dicendum, quod hoc dicitur, quia nō probatur per auctoritatem Biblię.

AD III. dicendum, quod non dicuntur morales a consuetudine, sed amore: & dato quod indigant tempore, tamen non habebit uirtutem nisi sit prudens.

QVÆSTIO XVI.

DE INDE quæsitum est de restitutione, quę est actus iustitię.

¶ Et circa hoc quæsta sunt tria.

¶ Primo, De illis qui pp partes sunt extra ciuitates.

¶ Secundo, De eo qui mala fide longo tēpore præscripsit.

¶ Tertio, de eo qui aliena consumpsit.

ARTICVLVS XXIII.

Vtrum expulsi propter partes, possint expetere bona sua ab illis qui sunt in ciuitate manentes.

CIRCA primum quæritur, vtrum expulsi pp partes, possint expetere bona sua ab illis qui sunt in ciuitate manentes. & uidetur quod non: quia multi de his, qui sunt in ciuitate, culpam non habuerunt ad eorum expulsionem, & sic punirentur aliqui pro culpa alterius.

¶ 2 Præ. Expulsi fuerunt contra partem Ecclesię, & sic iustum bellum, ergo actio est contra eos, & sic damna eis non sunt restituenda.

¶ 2 Præ. Secundum Philo. cum mutatur ordo ciuitatis, non remanet eadem ciuitas: sed cum mutatur dominium & principatus, mutatur ordo, & sic nō est eadem ciuitas, ergo expulsi non pertinent amodo ad ciuitatem quę prius erat, ergo non tenentur eis ad restitutionem.

CONTRA. Qui spoliatur a rapitore, potest repetere, & accipere ea quę sunt sibi ablata, ergo & illi expulsi.

RESPON. Dicendum, quod aut sunt expulsi iniuste, sicut, propter eorum culpam, & si non possunt repetere amissa: aut iniuste, id est, sine culpa, & sine debito ordine iustitię, & sic possunt repetere. Si autem habent superiorem, debent per superiorem petere sibi restitui: si autem non habent superiorem, ipsimet possunt, si possunt, recuperare.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod non puniuntur sic aliqui pro peccato alterius, sed pro suo: quia maiores omnia faciunt auctoritate & fauore populi, & sic populus in fauendo maioribus, sinit in culpa.

¶ 2 Præ. Illud intelligitur de poena spirituali, qua nullus puniuntur sine propria culpa, non de corporali, qua frequenter unus pro alio puniuntur.

AD II. dicendum, q̄ in quantum iniuste agunt, sūt pro ecclesia, in quantum iniuste contra ecclesiam.

AD III. dicendum, quod si sunt eadem personę, manifestum est quod tenentur sibi: alie omnino non tenentur.

ARTICVLVS XXIIII.

Vtrum ille qui mala fide præscripsit, teneatur ad restitutionem.

SECUNDO quærebatur, vtrum ille qui mala fide præscripsit, teneatur ad restitutionem, & uidetur quod non: quia lex dicit, quod qui etiam mala fide præscribit, acquirit dominium.

CON-

CONTRA. Decret. dicit quod tenetur, nec acquirit dominium.

RESPON. Dicendum, quod circa hoc est contrarietas iuris civilis & canonici, quia secundum ius civile talis prescriptio tenet, secundum ius canonicum talis prescriptio non potest. Et ratio huius contrarietatis est, quia alius est finis quem intendit civilis legislator, spacem servare, & stare inter civis, quae impeditur si prescriptio non curreret: quicunque enim vellet, posset venire & dicere, Istud fuit meum quocumque tempore. Finis autem iuris canonici tendit ad quietem ecclesiae, & salutem animarum, nullus autem in peccato salvari potest, nec penitere de damno, vel de alieno, nisi recompenset.

Et ideo dicendum est, quod si quis praescribat bona fide possidendo, non tenetur ad restitutionem, etiam si sciat alienum fuisse post prescriptionem: quia lex potest aliquem pro peccato & negligentia punire in re sua, & illam alteri dare & concedere: sed qui mala fide praescribit, tenetur emendare, & satisfacere reddendo damnum quod intulit.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod verum est quod omnia sunt principium ad gubernandum, non ad retinendum sibi, vel ad dandum aliis: & si quae leges tales sunt, tyrannicae sunt, & non absolvent a conscientia, sed a foro iudiciali, & violentia.

ARTICVLVS XXV.

Utrum ille qui rem alienam consumpsit, teneatur ad restitutionem.

TERTIO querebatur, utrum ille qui rem alienam consumpsit, teneatur ad restitutionem: & videtur quod non: quia ille, cuius res fuerat, non habet actionem in consumptorem, intellige si ius habet casum in prescriptione.

CONTRA. Ille mala fide possedit alienum quod consumpsit.

RESPON. Dicendum, quod tenetur, cuius ratio est, quia quilibet tenetur ad faciendum iustitiam alteri. Consistit autem iustitia in quadam aequalitate: unde nisi reintegretur aequalitas, non potest aliquis esse iustus: inaequalitas autem fuit quod consumpsit rem non suam, & ideo oportet quod reddat.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod licet non habeat actionem in eum qui consumpsit secundum ius civile, habet tamen secundum ius diuinum, cuius finis est salus animarum, & ideo repugnat.

QV AESTIO XVII.

DEINDE quaesita sunt de officiis quatuor.

- ¶ Primo, De officio expositorum sacrae scripturae.
- ¶ Secundo, De officio praedicatorum.
- ¶ Tertio, De officio confessorum.
- ¶ Quarto, De officio vicariorum.

ARTICVLVS XXVI.

Utrum omnia quae doctores sancti dixerunt, sint a Spiritu sancto.

AD PRIMUM quaesitum est, utrum omnia quae doctores sancti dixerunt, sint a Spiritu sancto, & videtur quod non, quia in suis dictis sunt aliqua falsa, nam in suis expositionibus quandoque dissonant: non potest autem esse verum quod dissimile, vel dissonum est, quia utraq; pars contradictionis non potest esse vera.

CONTRA. Ad eundem pertinet facere aliquid propter finem, & perducere ad illum finem: sed finis

scripturae, quae est a Spiritu sancto, est eruditio hominum: haec autem eruditio hominum ex scripturis non potest esse, nisi per expositiones sanctorum, ergo expositiones sanctorum sunt a Spiritu sancto.

RESPON. Dicendum, quod ab eodem Spiritu scripturae sunt expositae & editae. Vnde dicitur 1. ad Cor. 2. Animalis homo non percipit ea quae Dei sunt, spiritualis autem &c. & percipit quantum ad ea quae sunt fidei, quia fides donum Dei est: & ideo interpretatio sermonum numeratur inter alia dona Spiritus sancti. 1. ad Cor. 12.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod gratiae gratis datae non sunt habitus, sed sunt quidam motus a Spiritu sancto, alias si essent habitus, propheta quando vellet per donum prophetiae reuelationem haberet, quod falsum est: & ideo de aliquibus occultis reuelandis aliquando tangitur mens a Spiritu sancto, & aliquando non, sed aliqua eis occultantur, unde dixit Heliseus 4. Reg. 3. Et Dominus celauit a me: Aliquando etiam aliqua dicunt a scriptis, sicut patet de Natham, qui consuluit Dauid quod aedificaret templum, postea autem a Domino repraesentatus & quasi retractus prohibuit hoc ipsi Dauid ex parte Dei. Hoc tamen tenendum est, quod quicquid in sacra scriptura continetur, verum est, alias qui contra hoc sentiret, esset hereticus. Expositores autem in aliis, quae non sunt fidei, multa ex suo sensu dixerunt, & ideo in his poterant errare, tamen dicta expositorum necessitatem non inducunt, quod necesse sit eis credere, sed solum scriptura canonica, quae in veteri & in nouo testamento est.

QV AESTIO XVIII.

ARTICVLVS XXVII.

Utrum aliquis possit predicare propria autoritate.

DEINDE quaesitum est de praedicatoribus.

¶ Et circa hoc quaesita sunt duo.

¶ Primo, Utrum aliquis possit predicare propria autoritate, ita ut liceat predicare sine licentia praelati. Et videtur quod sic, quia predicare est bonum alii facere: sed debemus bonum operari ad omnes ad Gal. 6. ergo &c.

¶ 2. Praet. Dicitur Ecc. 17. Vnicuique mandauit Deus de proximo suo, ergo &c.

CONTRA. Ad Ro. 10. Quomodo predicabunt, nisi mittantur? ergo &c.

RESPON. Dicendum, quod nullus quantumcumque scientiae magne, vel quantumcumque sanctitatis, nisi missus a Deo, vel a praelato predicare potest, quia nullum agens natum est agere nisi supra debitam materiam: praedicationis autem & exhortatio, & doctrina si sit publica respiciens totam ecclesiam, & cura publica ecclesiae, commissa est praelatis: & ideo nullus debet aliquid exercere quod requirat autoritatem publicam, nisi praelati.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod cuiuslibet licet facere bonum sibi proportionatum, non autem quodecumque bonum.

AD II. Dicendum, quod mandauit Deus monere proximum priuata monitione, & familiari.

ARTICVLVS XXVIII.

Utrum aliquis prohibitus a principe seculari, debeat dimittere praedicationem.

SECUNDO, utrum aliquis prohibitus a principe seculari, debeat dimittere praedicationem. Et videtur

21. q. 63. art. 2. o. & q. 79. art. 3. ad 2.

4. dist. 19. q. 2. art. 5. q. 2. o.

4. dist. 19. dist. 2. art. 3. q. 2. ad 5.